

Рябініна Н. О.
*аспірантка кафедри економіки,
підприємництва та економічної безпеки
Державного податкового університету*

Riabinina Natalia
*PhD student of the Department of Economics,
Entrepreneurship and Economic Security,
State Tax University*

КОНВЕРГЕНЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ НА ШЛЯХУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. Сучасність економічного простору нам пропонує нові можливості для ретельного вивчення людини, її поведінки і перспективи розвитку, стикаючись з багатовекторним, міждисциплінарним явищем – соціальний капітал, який відкриває необхідні можливості вивчення та застосування, поєднуючи основи теорії та практики майже усіх напрямків наукового простору: економіка, соціологія, психологія, філософія та інше. До економічного направлення багато питань, починаючи з визначення, теоретичної бази і до практичних застосувань в державних та економічних структурах. Євроінтеграційний напрямок державної політики країни націлює усі соціально-економічні сфери формування та розвитку на вивчення та застосування нової концепції економічної науки, соціального капіталу, особливо, державних службовців, роль яких підіймає рейтинг держави, довіру суспільства до влади та бізнесу, розвиває технічну інновацію та висвітлює шлях подолання кризи та майбутнього.

Ключові слова: соціальний капітал, євроінтеграція, українська економіка, довіра, державний економічний сектор.

Постановка проблеми. За останнє десятиріччя вчені почали звертати увагу на соціально-економічну складову та її значущий вплив на розвиток громадського суспільства, який є показником добробуту життя населення. Соціальний капітал входить в наше життя, своїм відношенням та довірою до суспільства відкриває можливості ретельного вивчення людської поведінки, взаємодії, взаємозв'язків «особистість-суспільство-бізнес-держави». Важливість теми та практичне застосування інформації активно обговорюється у наукових колах, коли прийшло усвідомлення необхідності вивчення та налагодження здоров'я громадянського життя. Рішення соціальних проблем на міському рівні виявилось досить продуктивним, що дало змогу перейти соціальним інститутам на більш широкий рівень роботи. Перспективи стати членом європейської сім'ї дає можливість переосмислення значущої ролі українського народу, його потенціалу та майбутнього розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ми спостерігаємо обговорення теми соціального капіталу на зарубіжних платформах. Широке освітлення економічної концепції ми спостерігаємо в європейських наукових колах, і прикро, що українська наукова спільнота поки стоїть на низькому дискусійному рівні обговорення та вивчення. Одними із основних наукових джерел соціального капіталу є основоположники концепції, які розкрили теорію та практичне значення даного направлення. Коулман Дж., Бурдье П., Патнем Р., Фукуяма Ф., які внесли свій вклад в розширення меж розвитку соціального капіталу, його визначення, вимірів, принципів тощо. В даному дослідженні використовується широкий спектр поняття соціального капіталу для більш точнішого розуміння теоретико-практичного застосування. Українські науковці: Гутнін Е., Левчук Н. М., Кожемякіна О., Шаповалова Т., Коба Н., Росколотько І., Гурочкіна В. та інші досліджували вплив соціального капіталу на економічні процеси розвитку, як продукт соціальних зв'язків та перспективи нової концепції.

Мета та завдання статті. Метою статті є аналіз шляху соціального капіталу України до євроінтеграції, нові тенденції до розвитку нової економічної концепції в рамках допомоги ЄС, підтримка та консолідація соціального капіталу державного сектору у світі новітніх технологій та нововведень світового і європейського соціально-економічного розвитку. Соціальний капітал пов'язаний з елементарним аспектом людського існування, втілюється в наше життя, робить його більш різноманітним та цікавим, поширює нові знайомства та поновлює соціальні зв'язки, несе з собою необмежений ресурс знань та навичок і наше завдання втілювати і розвивати можливості подальшого застосування. Об'єднання зусиль світових науковців та українських дослідників-практиків, національний колорит української економіки допоможе поставити соціальний капітал на новий рівень розвитку, за для процвітання нашої країни, підвищення добробуту людей і бути повноправним членом європейського суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. 23 липня 2022 року Україна отримала довідокуване, за особливою, унікальною процедурою та індивідуальним форматом, єдине голосування Європейського Союзу на надання нашій країні статусу кандидата ЄС, але з умовами. Сім напрямлень, сім проривів розвитку, Україна та Єврокомісія повинні пред'явити Європейській раді та світу виконання вимог вступу. «Попереду – справді важкий шлях – успіх нашої держави. Україна зможе захиститись. Україна зможе відбудуватись. Україна зможе реалізувати всі свої зовнішньополітичні цілі. Коли заради цього щиро працюють мільйони людей – кожен і кожна на своєму рівні – результат буде обов'язковим» [1].

Які переваги, преференції та користі дає Україні, кандидатки на вступ до ЄС?:

- офіційний шлях до набуття членства в ЄС;
- масштабна всеукраїнська трансформація;
- залучення до фінансування та інвестицій;
- розвиток європейської співпраці.

«Статус кандидата має низку переваг: перш за все, це доступ до європейських структур. Тобто, Україна на рівні офіційних органів, осіб отримує доступ безпосередньо в інституції Європейської комісії, і ми починаємо вчитися працювати уже в інституціях Європейського Союзу. Це перший важливий момент, тому ще це підготовка до майбутнього членства: треба вміти жити в тих правилах і в тих інституціях» [2]. Центр аналізу та соціологічних досліджень Міжнародного республіканського інституту (MPI) оприлюднив дані Опитування IRI: Суспільно-політичні погляди в Україні (Червень, 2022) [3] стосовно найважливіших цілей країни та близьке майбутнє. Головна ціль українського народу це: відновлення територіальної української цілісності, повернення усіх окупованих територій (49% респондентів) та подолання казнокрадства і корупції (48%). Пріоритетами українського суспільства є: зміцнення обороноздатності країни (35%), зростання економічного розвитку (30%) і значний відсоток респондентів вважає вступ України в ЄС (33%) значним пріоритетом в подоланні кризи та перспектив майбутнього.

За даними опитування українського народу, щодо Європейської інтеграції ми спостерігаємо високий відсоток підтримки сучасного суспільства (87%), що свідчить про прагнення людей до приєднання до демократії та європейських цінностей. Українська нація, з початку своєї незалежності, взяла курс на приєднання до європейської спільноти та підтримку євроінтеграції.

Підтримка українцями євроінтеграції, починаючи з 2013 року постійно зростає. Особливе значення європейської мрії набуло після надання нашій країні статусу кандидата ЄС, у 2022 році, коли Україна, разом з усім світом, стала на захист існування свободи. На сьогоднішній день ми бачимо 87-90% українських респондентів, які прагнуть позитивних змін, економічного зростання в європейській сім'ї. У Україні є багато партнерів і друзів, які допомагають в скрутні часи: Польща (66%), США – (64%), Великобританія (60%).

За даними соціологічного опитування ми бачимо оптимістичні часові критерії українців, які вже у червні 2022 року вважають, що Україна стане членом ЄС: продовж 1-2 років – 40% респондентів, наступні 5 років – 29% опитаних. «Ми вітаємо це історичне рішення Євро-

союзу, яке фактично означає, що велика родина країн Європейського Союзу бачать Україну членом ЄС. В ці важкі часи ЄС почув народ України та чітко заявив, що наша держава належить до Європи, ми маємо спільне потужне майбутнє. Статус кандидата офіційно запускає процес набуття Україною членства в ЄС. Ми вже активно працюємо над подальшими кроками та реформуванням країни попри війну, аби не втрачати темпи нашої інтеграції» [5]. Але основним питанням на сьогоднішній день, це покращення життя людей, подолання бідності та підняття рівня соціально-економічної захищеності.

Для скорішого вступу до лав європейської спільноти, Кабінет міністрів України розробив дорожню карту відповідності, але вже зараз ЄС позитивно відреагував на ратифікацію Стамбульської конвенції та планування антикорупційної дії. Звичайно, не буває шлях прямих та гладких, без перешкод. І на шляху Європейської України є пастки, які треба консолідовано долати всією країною. Історична слава корупційної країни не дозволяє у повній мірі довіряти державним органам повний обсяг фінансових потоків на відбудову і розвиток, наполягаючи зі сторони європейських партнерів, повної прозорості та звітності. На часі, перед державою стає великий вибір між євроінтеграцією, відбудовою країни і її розвитку та модернізацією системи управління, що є важливими напрямками. Вагомою пасткою перспектив є – виконання. Фінансування виділяється лише під особливі проекти, які теж обумовлені перешкодами: виділення першочергового напрямку, професійність проект-менеджерів, високий рівень і кількість спеціалістів в недостатній кількості. Без проектного управління непередбачено проектне фінансування. У вирішенні всіх цих проблем може сприяти соціальний капітал у вигляді громадського суспільства, зв'язків в середині суспільства, із своїми правилами та нормами і головне, на основі довіри та економічної свідомості.

В економічній сфері побудова фінансової системи, яка має цілі і спрямованості – розвиток та подолання бідності, налаштовує суспільство на активний процес діяльності на вирішення питань пов'язаних з фундаментальними стратегіями організації виробничих систем та потужностей, позитивних та надійних переговорних взаємозв'язків та позицій, збільшення ефективності праці та виробни-

Таблиця 1

Підтримка українців ЄС (опитування %, червень 2022 року)

Міжнародна організація	За вступ	Не цікаво	Важко відповісти	Проти
Європейський союз	87	8	1	4
НАТО	76	12	2	10

Джерело: соціологічна група «Рейтинг» [4]; створено автором за даними соціологічного опитування

Таблиця 2

Підтримка вступу України в ЄС

%/роки	2013	2014	2015	2017	2018	2019	2020	2021	2022
За вступ до ЄС	49	54	58	53	50	62	56	64	87
Проти вступу до ЄС	30	31	20	27	28	19	30	28	4

Джерело: соціологічна група «Рейтинг» [4]; створено автором за даними соціологічного опитування

Таблиця 3

Думка українців щодо часових критеріїв вступу в ЄС

Дата/ питання	Ніколи	Важко відповісти	10-20 років	5-10 років	Наступні 5 років	Протягом 1-2 років
Червень 2021 р.	26	17	14	24	18	
Червень 2022 р.	7	7	3	14	29	40

Джерело: соціологічна група «Рейтинг» [4]; створено автором за даними соціологічного опитування

цтва тощо. Всі ці питання пов'язані з новим теоретичним направленням економіки – соціальним капіталом, дослідження якого, його трактування, вимір та зв'язок з економічним розвитком залишає відкритими багато питань, починаючи з визначення остаточного поняття закінчуючи дослідженнями економічної природи, напрацювання робочого механізму, виміру та оцінювання. Сама теорія соціального капіталу є новою і маловивченою, тому будь-який вектор вивчення та дослідження дає новий поштовх інтересу і подальший розвиток виявлення теоретичних аспектів, узагальнення до визначення та сутності, окреслюючи основні напрямки розвитку та формуванню на перспективу.

Соціальний капітал досі немає остаточного визначення, що він вивчає, в якій сфері пристосовується, а поняття трактується у декількох напрямках та аспектах: висвітлюється як рівень членства та сукупності ресурсів в суспільстві, як соціальні структури та сукупності соціальних зв'язків, представляється як структура мережевих зв'язків, чи існує об'єднані та порівняльні поняття, такі як довіра та норми.

Соціальний капітал – це сучасне суспільне благо, користь товариськості, яке розвивається та створюється людиною для досягнення та прагнення власних пріоритетів та вигод, при соціальній взаємодії суспільства між собою, включаючи добру солідарність між людьми чи групами, полягаючи на спільні соціальні структури.

«Соціальний капітал – це зумер, доступний окремим особам або групам. Його джерело полягає в структурі і змісті суспільних відносин актора. Його наслідки впливають з інформації, впливу і солідарності, які він робить доступним для актора» [13].

Аналізуючи останні дослідження соціального капіталу можна стверджувати, що він розвивається та застосовується в усіх напрямках науки, особливий інтерес вчених-

економістів до унікальної концепції впливу на збільшення купівельної спроможності, заснованої на обміні знаннями та досвідом, онлайн-спілкуванні, теорії соціальної взаємодії та інше. Соціальний капітал включає інститути, ставлення, норми і цінності, тенденції, що розкривають та регулюють взаємодію і поведінку людини.

Існує багато критиків теорії соціального капіталу, основним критерієм є повне відокремлення від економічної науки, тобто не може бути капітал, взагалі, соціальним і словосполучення «соціальний капітал» невзаємопов'язаний та анти економічний, не несе глибоку наукову потужність, а носить лише інформаційну закладку поведінкових аспектів [14]. В останні роки в науці виникає зацікавленість концепцією багаточисленних, міждисциплінарних предметів, які об'єднують не тільки економіку та соціологію, але і ряд ідей, пов'язаних з суспільством, традиціями, соціальну згуртованість, взаємодію та громадянство.

Соціальний капітал поділяють на дві вагомі класифікації: мережі та соціальні структури, основується на довірі та нормах, які в свою чергу поділяють на типи: структурний, когнітивний та реляційний соціальні капітали. Усі класифікації, типи, підтипи та виміри соціального капіталу пов'язані та посилюють один одного і несуть функцію взаємозаміни та перетинання.

Структурний соціальний капітал відноситься до елементів соціальної структури із своїми встановленими правилами, процедурами, прецедентами, включаючи сформовані обов'язки та соціальні мережі, маючи історичні основи, етнічні культури, національні особливості, інститути.

Когнітивний соціальний капітал підводить до взаємовідносинам та взаємодіям між людьми включаючи загальні норми, цінності, переконання, погляди.

Таблиця 4

Напрями та аспекти визначення поняття «соціальний капітал»

№	Автори поняття	Визначення
1. Визначення «соціальний капітал» як рівень членства людини та сукупності ресурсів суспільства:		
	Патнем Р.	«Соціальний капітал стосується таких елементів суспільної організації, як соціальні зв'язки, норми, довіра, що створюють умови для координації та кооперації заради взаємної вигоди, характеризують єдність культури і структури. Тобто, соціальний капітал – це сукупність норм, цінностей, відносин, зв'язків між людьми» [6].
	Фукуяма Ф.	«Соціальний капітал – це здатність людей утворювати колектив і працювати у ньому заради загальної мети; це сукупність норм, соціальних відносин, які й дозволяють спільно працювати, підпорядковуючи свої інтереси інтересам колективу» [7].
	Богущ Л.Г.	«Соціальний капітал у широкому значенні – це сукупність ресурсів суспільства ..., що, відповідаючи визначенням у політекономії ознакам власне капіталу, на певному конкретному етапі розвитку соціуму можуть бути потенційно використані або вже використовуються в суспільному виробництві» [8].
2. Визначення «соціальний капітал» як соціальні структури та сукупності соціальних зв'язків:		
	Пелдем М.	«Соціальний капітал – це «клей», який забезпечує додаткову кооперацію та утримує суспільство разом. Завдяки цьому «клею» люди працюють разом» [9].
	Рамструм Й.	«Соціальний капітал визначається як сукупність зв'язків між окремими особами та організаціями, які полегшують дії та надають можливості членам соціальної мережі, характеризуються відчуттям довіри та взаємної взаємозв'язності, що посилюється через їх позитивну взаємодію» [10].
3. Визначення «соціальний капітал» як структура мережевих зв'язків та членства в певній соціальній мережі:		
	Патнем Р.	«Соціальний капітал – це «характеристики соціального життя – мережі, норми та довіра, – які спонукають учасників до ефективнішої спільної дії з досягнення спільних цілей» [6].
	Портес А.	«Соціальний капітал – це «здатність індивідів розпоряджатися обмеженими ресурсами на підставі свого членства в певній соціальній мережі або в більш широкій соціальній структурі...» [11].
4. Визначення «соціальний капітал» існує як об'єднуюче поняття, такі як довіра та норми:		
	Коулман Дж.	«Соціальний капітал» потенціал взаємної довіри, взаємодопомоги, цілеспрямовано сформований у вигляді зобов'язань, очікувань, інформаційних каналів, соціальних норм та використовує цю категорію для характеристики соціальних мереж» [12].

Джерело: створено за матеріалами дослідження визначення поняття «соціальний капітал» у науковій літературі

Соціальний капітал

Рис. 1. Соціальний капітал. Класифікація

Джерело: створено автором

Реляційний соціальний капітал об'єднує людей, групи, організації в соціальні відносини та включає довіру та надійність. Соціальний капітал як «певний набір неформальних цінностей чи норм, яких дотримуються члени громадського руху, що дає можливість співпрацювати один з одним» [15].

Темі соціального капіталу приділяється достатньо уваги на міжнародному рівні, саме Всесвітній банк (2003) запропонував шість напрямків та вимірів соціального капіталу, які використовуються в наукових дослідженнях і частіше беруться за основу: групи та мережі, довіра та солідарність, колективна дія та співпраця, інформація та комунікація, соціальна згуртованість та інклюзія, розширення прав і можливостей та політична діяльність.

«Головною метою сучасного економічного розвитку країн, що розвиваються є формування постіндустріального суспільства, заснованого на інноваційних напрямках виробництва, що змінює не тільки структуру економіки, а й роль та положення самої людини в економіці, ... проявляючи комунікативні, інтелектуальні та творчі можливості» [16].

За даними соціологічного опитування face-to-face по структурованій інтерактивній анкеті, щодо оцінки соціально-політичних настроїв населення України станом на жовтень 2021 року, проведений Українським інститутом майбутнього спільно з Нью імідж маркетинг Груп (Національний проект) більшість громадян України вважали, а це майже 70%, напрями розвитку та подій в країні негативні та ведуть до анти показників економічного, соціального та політичного настрою суспільства Тільки 16% бачать позитивні рухи та 14% не визначилися. На 2022 рік в Україні населення змінює своє ставлення та відношення до економічних змін в країні, головним поштовхом якого є війна.

За даними опитування українських респондентів 2013–2021 років, крім 2019 рік, ми спостерігаємо вагому недовіру до органів влади, розуміння неправильного напрямку економічної складової держави, маючи до 70% не підтримуючих. Вже у 2022 році різке збільшення показників в бік правильного руху, до 80% підтримки. Це свідчить про консолідацію та об'єднання людей перед загрозою, подолання перешкод, довіра до влади та прагнення перемоги. Одним із позитивних шляхів довіри до глоск влади і бізнесу, подолання економічних перешкод є європейське майбутнє.

Для системного подолання проблем довіри, та реалізації розвитку соціальної взаємодії та взаємозв'язку в усіх сферах економіко-соціального процвітання треба звернути увагу на «забезпечення послідовної роботи в напрямі формування «середнього класу» як основи життєздатного суспільства, регулярно достовірно інформувати громадян про діяльність органів державної влади, виявляти соціально активні групи населення та налагодження постійної співпраці з ними в контексті формування позитивного соціального іміджу, зміцнювати зворотні зв'язки, з метою перевірки ефективності прийнятих управлінських рішень, розробляти та реалізовувати цільові освітні програми з метою забезпечення навчання перспективних працівників, громадських діячів, шляхом проведення тренінгів, вебінарів, короткострокових курсів підвищення кваліфікації, конференцій, налагодження співпраці з науковими установами, виконання спільних досліджень та ін.» [18]. Всі ці стремління можна застосувати і у роботі державних органів, в тому числі податкової, фіскальної, митної служб, що виведе на новий прогресивний, технічний та спрощений рівень обслуговування та оподаткування.

Таблиця 5

Напрямок розвитку України (% , червень 2022 рік)

Напрямок/рік	2013	2014	2015	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Правильний напрямок	15	34	15	23	15	52	34	31	73
Важко відповісти	16	18	17	15	12	25	17	8	15
Неправильний напрямок	69	48	68	61	73	15	49	61	12

Джерело: п'ятнадцяте загальнонаціональне опитування [17]; створено автором за даними соціологічного опитування

Якою мірою Ви довіряєте соціальним інституціям? (%) (2021 рік)

Інституції / питання	Зовсім не довіряю	Скоріше не довіряю	Скоріше довіряю	Повністю довіряю	Важко відповісти	Баланс довіри-недовіри
Державний апарат (чиновники)	38,3	37,4	11,8	3,1	9,4	-60,8
Державна податкова служба України	28,7	36,6	16,1	3,7	14,9	-45,5
Державна митна служба України	32,4	32,8	16,8	4,9	13,2	-43,5
Вищий антикорупційний суд	39,8	28,3	12,6	2,7	16,6	-52,8
Національне антикорупційне бюро України	40,4	29,2	12,7	2,5	15,3	-54,4
Профспілки	27,9	26,9	17,4	3,8	24,0	-33,6
Громадські організації	16,5	20,9	39,6	7,4	15,5	9,6

Джерело: довіра інститутів суспільства та політиків [19]; створено автором за даними соціологічного опитування

За результатами опитування щодо рівня довіри інститутів суспільства у 2021 році ми спостерігали зниження показників, «недовіра найчастіше висловлюється до державному апарату (чиновникам) (76%), Прокуратурі (71%), комерційним банкам (71%), Національному антикорупційному бюро України (НАБУ) (70%), Національному агентству з питань запобігання корупції (НАЗК) (70%), Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі (69%), Вищому антикорупційному суду (68%), Державній податковій службі України (65%), Державній митній службі України (65%), Національному банку України (60%)» [20].

За даними соціологічного опитування, [3] люди, які мають роботу, теж стикаються з обмеженнями та проблемами. Чверть бізнесу працює не на повну потужність (31%), що змушує керівництво та органи влади скорочувати зарплатню, скасовувати премії та надбавки (28%), втрачаються ринки збуту, згораються проекти, зменшується клієнтська база (16%), порушуються логістичні ланцюги налагодженої роботи (14%), вимушений перехід до дистанційного співробітництва (16%). «В умовах обмеженості державних ресурсів, що можуть бути спрямовані на соціально-економічний розвиток України, окремих галузей економіки або адміністративно-територіальних одиниць, нагальним питанням є переосмислення сутності національних пріоритетів та стратегічних цілей на основі узагальнення підсумків пройденого державою шляху, аналізу його суперечностей та оцінки можливих напрямів подальшого розвитку» [21].

Український народ дивиться у майбутнє з перспективою на покращення. За останні пів року українська сім'я намагається зберегти економічний рівень 2021 року. Майже 74% населення України відчуває показове погіршення рівня життя та економічного стану в колі сім'ї, 84% опитаних українців вважають соціально-економічний стан країни, інфляція ведуть до погіршення ситуації.

На майбутнє, у 2023 році, українська сім'я бачить покращення економічного становища з 2% до 25%, а українська економіка зросте з 3% до 34%.

На сьогоднішній день усі гілки влади повинні забезпечувати та відпрацьовувати виконання чотирьох головних компонент подальшого проходження шляху до приєднання європейської спільноти. Головними тезисами сьогодення є:

- збереження спільної роботи, взаємозв'язку, діалогу та взаємодії всіх гілок влади і громадянського суспільства;
- забезпечення належного координування зусилля між гілками влади;
- посилення інституційної спроможності та залучення фахівців, особливо в області гармонізації нормативно-правового українського законодавства з європейським правом – мати реальну, не декларовану, політичну волю до реалізації складних рішень.

Всі ці економічні стратегії невід'ємно пов'язані з соціальним капіталом, бо стосуються саме людини і його процвітання і «потрібно визначити пріоритетні завдання для руху в ЄС з точки зору їх поділу на найбільш пріоритетні, а також такі, що мають бути виконані в середній і дальній перспективі» [22].

Суспільство бачить зв'язок державних органів, якістю послуг і добробуту громадян, якщо соціальні відшкодування низькі та неефективні і якість державних благ не відповідає розумінню та баченню суспільства, то і податкові платежі сприймаються, як несправедливими і громадянин відмовляється їх сплачувати. Низький середній розмір повернення соціальних благ на душу населення несе за собою втрату довіри до держави, несправедливості і податковий внутрішній протест. Саме держава, органи влади, політичні та громадські організації несуть відповідальність за настрої та рівень довіри суспільства.

За підтримки ЄС в рамках Стипендіальної програми для лідерів суспільно-громадського направлення країн

Таблиця 7

Зміни економічного становища (%), липень 2022 року)

Економічний стан/питання	Однозначно покращилось/Однозначно покращиться	Скоріше покращилось/скоріше покращиться	Не змінилося/Не зміниться	Важко відповісти	Скоріше погіршилося/Скоріше погіршиться	Однозначно погіршилося/Однозначно погіршиться
Економічний стан сім'ї (липень 2022 року)	1	1	23		29	45
Економічний стан сім'ї (липень 2023 року)	7	18	26	17	21	11
Економічний стан України (липень 2022 року)	1	2	8	3	34	51
Економічний стан України (липень 2023 року).	11	23	17	12	23	14

Джерело: п'ятнадцяте загальнонаціональне опитування. Україна під час війни [17]; створено автором за даними соціологічного опитування

Східного партнерства, а також МКЦТУ в країні розпочалися навчання держслужбовців, підвищення кваліфікаційних знань та компетенцій в сферах державного сектору, завдяки програмного забезпечення та мовою R, насамперед і податківці не залишилися в стороні. В серпні була відновлена робота Єдиного Державного вебпорталу відкритих даних, що дає надію на посилення розвитку та відновлення відкритих даних та території України. «Головна мета тренінгу – навчити ефективно користуватися відкритими даними мовою програмування R. Під час навчання учасники дізналися про те, як:

- готувати дані до оприлюднення;
- трансформувати дані;
- здійснювати імпорт/експорт даних у середовище R studio;
- використовувати мову програмування R тощо» [20].

Український народ прагне до членства до Європейського Союзу, але шлях до мрії не є безхмарним і беззастережним, ставлячи та відкриваючи глибокі питання, вимагаючи ретельного аналізу та справедливої дискусії. «Хоча в українському суспільстві є консенсус щодо вступу до ЄС (81% підтримують вступ до ЄС), але при цьому 62% респондентів загалом дотримуються думки, що Україна має відстоювати свої інтереси і не погоджуватися на певні вимоги, навіть якщо через це відкладеться в часі набуття повноправного членства. Водночас 31% респондентів вважають, що Укра-

їна має схвалювати всі необхідні закони та виконувати всі вимоги ЄС, аби тільки якнайшвидше стати членом організації» [23]. Голова Верховної Ради завірів весь український народ, що парламент буде намагатися та прагнути виконати всі нормативно-правові закони (біля сотні актів), «буде робити все для того, щоб 2025 рік став роком, коли Україна виконає всі зобов'язання, щоб стати членом ЄС» [24].

Висновки. Ми стаємо свідками історичного рішення ЄС, надання нашій країні статусу кандидата ЄС. Майбутнє України з Європейським Союзом. Більшість українців підтримують ініціативи влади, уряду, органів самоврядування, підтримка бізнесу та суспільства в цій перспективі. Це не тільки фінансова підтримка на відбудову та розвиток, це і спільна праця в соціально-економічних напрямках, це демократичні цінності та свобода. Суспільство сьогодення приділяє велику роль людині, її думкам та прагненням, її поведінці та взаємодії, її оточенню та зв'язкам, її розвитку та мріям. Все це соціальний капітал, який єднає науковців і практиків, європейських та українських дослідників в єдину концепцію. В цей час має бути об'єднання всіх небайдужих, починаючи з особистості до груп, колективів, організацій, суспільства. Об'єднуючи простих мешканців і органів влади та місцевих органів, податкової служби та платників податків, службовця чи робітника та бізнес, ми всі повинні дивитися у майбутнє, яке ставить нас на шлях євроінтеграції.

Список використаних джерел:

1. Зеленський В. О. Україна зможе відбудуватись і реалізувати всі свої зовнішньополітичні цілі. 12.07.2022 р. Президент України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3527695-ukraina-zmoze-vidbuduvatis-i-realizuvati-vsi-svoi-zovnisnopolitichni-cili-prezident.html>
2. Шмигаль Д. Що дає Україні кандидатство в ЄС. Головні переваги. Прем'єр-міністр України. 03.07.2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3520902-so-dae-ukraini-kandidatstvo-v-es-smigal-nazvav-golovni-perevagi.html>
3. Центр аналізу та соціологічних досліджень Міжнародного республіканського інституту (MPI). Опитування IRI: Суспільно-політичні погляди в Україні (Червень, 2022). Соціальна група «Рейтинг». 15.08.2022. URL: https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/2022_june_survey_ua.pdf
4. Соціологічна група «Рейтинг». Тринадцять загальнонаціональне опитування: зовнішньополітична орієнтація. URL: https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ua_international_1200_ua_062022_%D1%85press.pdf
5. Стефанішина О. Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС. Віце-прем'єр-міністерша з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України. 27.06.2022 р. URL: https://ck-oda.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/27062022_3.pdf
6. Патнем Р. Процвітаюче суспільство. Соціальний капітал і суспільне життя. *The American Prospect*. 1993. Vol. 4. № 13. P. 1–2.
7. Фукуяма Ф. Довіра: соціальні чесноти та шляхи процвітання / пер с англ. Москва : АСТ Хранитель, 2006. 730 с.
8. Богуш Л.Г. Соціальний капітал і соціогуманітарний простір: методологія визначення, взаємозв'язки, вектори розвитку. *Економіка та держава*. 2010. № 4. С. 15–20.
9. Пелдем М. Соціальний капітал: один чи багато? Визначення та вимірювання. *Журнал економічних досліджень*. 2000. Том 14. Випуск 5. С. 629–654.
10. Растрем Й. Inter-організаційна міжособиста відповідальність: дослідження процесів соціального капіталу у відносинах між північноєвропейськими та етнічними китайськими фірмами. *Управління промисловим маркетингом*. 2008. Том 37. С. 502–512.
11. Портес А. Соціальний капітал: його походження та застосування в сучасній соціології. *Щорічний огляд соціології*. 1998. Том 24. С. 1–24.
12. Коулман Дж. Капітал соціальний і людський. *Суспільні науки та сучасність*. 2001. № 3. С. 122–139.
13. Адлер Пол С. і Сок-Ву Квон. Соціальний капітал: перспективи нової концепції. 2002 року. Офісна академія. Огляд Академії менеджменту. 27(1): 17–40. С. 23.
14. Файн Б., Мілонакіс Д., Файн В. Теорії соціального капіталу: (політична економія та розвиток) / Бен Файн, Дімітріс Мілонакіс. Лондон : Плуто Прес; ПРРЕ, 2010. 304 с.
15. Фукуяма Ф. Соціальний капітал. *Незалежний культурологічний часопис "І"*. 2008. № 53. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n53texts/fukuyama.htm>
16. Гурочкіна В., Рябініна Н.О. Інклюзивний розвиток національної економіки в умовах соціального капіталу. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 5. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/support.htm>
17. П'ятнадцять загальнонаціональне опитування. Україна під час війни. Зайнятість і доходи. 23-24 липня 2022 року. URL: https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ua_job_income_1000_ua_072022_%D1%85v_press.pdf
18. Руда Т.В. Соціальний капітал як елемент забезпечення національної безпеки НДІ фінансової політики Наука оптимальних податкових рішень 2020. URL: <https://www.ndifp.com/1374/>
19. Український інститут майбутнього Звіт за результатами всеукраїнського соціологічного дослідження: Соціально-політичні настрої українців. Жовтень 2021 року. Український інститут майбутнього спільно з Нью імідж Маркетинг Груп 05.11.2021 від UIFuture. URL: <https://uifuture.org/publications/soczialno-politychni-nastroyi-ukrayinciv-zhovten-2021/#more-9367>

20. Розумков центр. Довіра інститутів суспільства та політиків, електоральні орієнтації громадян України (липень-серпень 2021 року). Опубліковано в Соціологія 11.08.2021. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/dovira-do-institutiv-suspilstva-ta-politykiv-elektoralni-orientatsii-gromadian-ukrainy>
21. Міністерство та Комітет цифрової трансформації України. Якість відкритих даних і мова R. Прес-офіс Міністерства. 11.08.2022 р. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/derzhsluzhbovtiv-navchili-pratsyuvati-z-vidkritimi-danimi-zavdyaki-programuvannu>
22. Бронікова С.А. Механізм як наукова метафора. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія «Управління»*. 2011. Вип. 2. С. 75–82. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_upravl/2011_2/9.pdf
23. Riabinina N. (2021). Socio-economic consciousness is a key driver of the tax service of Ukraine. *Three Seas Economic Journal*. 2(1), 65–70. DOI: <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2021-1-11>
24. Климпуш-Цинцадзе І. Голова Комітету ВРУ з питань інтеграції України до ЄС Відкрита дискусія «Статус кандидата на членство в ЄС: як нам використати історичний шанс?». 15.07.2022 р. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3529637-u-radi-viznacili-cotiri-najvazlivisi-komponenti-dla-podalsoi-evrointegracii-ukraini.html>
25. Київський міжнародний інститут соціології. Соціологічні та маркетингові дослідження «Чи має Україна виконувати всі вимоги ЄС для якнайшвидшого вступу. 6-20 липня 2022 року. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1126&page=2>
26. Стефанчук Р. Голова ВР. Телемарафон «Європейська правда». 26.06.2022 р. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/06/26/7142053/>

References:

1. Zelenskyy V. O. (2022) Ukrainajna zmozhe vidbuduvatsj i realizuvaty vsi svoji zovnishnjopolitychni cili. 12.07.2022 r. Prezydent Ukrainy. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3527695-ukraina-zmoze-vidbuduvatis-i-realizuvati-vsi-svoi-zovnisnopolitichni-cili-prezident.html>
2. Shmyghalij D. (2022) Shho daje Ukraini kandydatstvo v JeS. Gholovni perevaghy. Prem'jer-ministr Ukrainy. 03.07.22. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3520902-so-dae-ukraini-kandydatstvo-v-es-smigal-nazvav-golovni-perevagi.html>
3. Centr analizu ta sociologichnykh doslidzenj Mizhnarodnogo respublikanskogho instytutu (MRI) (2022) Opytuvannja IRI: Suspiljno-politychni pohljady v Ukraini (Chervenij, 2022). Socialjnagrupa «Rejtyng». 15.08.2022. Available at: https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/2022_june_survey_ua.pdf
4. Sociologichna grupu «Rejtyng» (2022) Trynadcjate zaghaljnacionaljne opytuvannja: zovnishnjopolitychna orijentacija. Available at: https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ua_international_1200_ua_062022_%D1%85__press.pdf
5. Stefanishyna O. (2022) Ukrainajna otrymala status kandydata na chlenstvo v JeS. Vice prem'jer-ministersha z pytanj jevropejskoji ta jevroatlantynhoji integraciji Ukrainy. 27.06.2022 p. Available at: https://ck-oda.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/27062022_3.pdf
6. Patnem R. (1993) Procvitajuče suspiljstvo. Socialjnij kapital i suspiljne zhyttja. *The American Prospect*, vol. 4, no. 13, pp. 1–2.
7. Fukujama F. (2006) Dovira: socialjni chesnoty ta shljakhy prozvitannja / per s anghl. Moscow: ACT Khranytelj, 730 p.
8. Boghush L.Gh. (2010) Socialjnij kapital i socioghuanitarnyj prostor: metodologhija vyznachennja, vzajemozv'jazky, vektory rozvytku. *Ekonomika ta derzhava*, 4, 15–20.
9. Peldem M. (2000) Socialjnij kapital: ody chy baghato? Vyznachennja ta vymirjuvannja. *Zhurnal ekonomichnykh doslidzenj*, 14(5), 629–654.
10. Rastrum J. (2008) Inter-orghanizacijna mizhosobysta vilpovidalnistj: doslidzhennja procesiv socialjnogho kapitalu u vidnosynakh mizh pivnichnojevropejskymy ta etnichnymy kytajskymy firmamy. *Upravlinnja promyslovym marketynghom*, 37, 502–512.
11. Portes A. (1998) Socialjnij kapital: jogho pokhodzhennja ta zastosuvannja v suchasnij sociologhiji. *Shhorichnyj oghljad sociologhiji*, 24, 1–24.
12. Koulman Dzh. (2001) Kapital socialjnij i ljuds'kij. *Suspiljni nauky ta suchasnistj*, 3, 122–139.
13. Adler Pol S. i Sok-Vu Kvon (2002) Sotsialnyi kapital: perspektyvy novoi kontseptsii. 2002 roku. Ofisna akademiia. *Oghljad Akademii menedzhmentu*, 27(1): 17–40. 23.
14. Fajn B., Milonakis D., Fine B. (2010) Teoriji socialjnogho kapitalu: (politychna ekonomija ta rozvytok) / Ben Fajn, Dimitris Milonakis. London: Pluton Pres; IIPPE, 304 p.
15. Fukujama F. (2008) Socialjnij kapital. *Nezalezhnyj kuljurologichnyj chasopys "Ji"*, 53. Available at: <http://www.ji.lviv.ua/n53texts/fukuyama.htm>
16. Ghurochkina V., Riabinina N. O. (2020) Inkljuzyvnyj rozvytok nacionaljnoji ekonomiky v umovakh socialjnogho kapitalu. *Visnyk Kholmynyc'kogho nacionaljnogho universytetu. Ekonomichni nauky*, 5. Available at: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/support.htm>
17. P'jatnadcjate zaghaljnacionaljne opytuvannja. Ukrainajna pid chas vijny. Zajnjatistj i dokhody. 23-24 lypnja 2022 roku. Available at: https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ua_job_income_1000_ua_072022_%D1%85v__press.pdf
18. Ruda T. V. (2020) Socialjnij kapital jak element zabezpechennja nacionaljnoji bezpeky NDI fiskaljnoji polityky Nauka optymalnykh podatkovykh rishenj 2020. Available at: <https://www.ndifp.com/1374/>
19. Ukrainijskij instytut majbutnjogho (2021) Zvit za rezul'tatamy vseukrajinskogho sociologichnogho doslidzhennja: Socialjno-politychni nastroji ukrajinciv. Zhovtenj 2021 roku. Ukrainijskij instytut majbutnjogho spiljno z Njju imidzh Mrketyngh Ghrup 05.11.2021 vid UIFuture. Available at: <https://uifuture.org/publications/socialno-politychni-nastroji-ukrayinciv-zhovten-2021/#more-9367>
20. Rozumkov centr (2021) Dovira instytutiv suspiljstva ta politykiv, elektoralni orijentaciji ghromadjan Ukrainy (lypenj-serpenj 2021 roku) Opublikovano v Sociologhija 11.08.2021. Available at: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/dovira-do-institutiv-suspilstva-ta-politykiv-elektoralni-orientatsii-gromadian-ukrainy>
21. Ministerstvo ta Komitet cyfrovoji transformaciji Ukrainy (2022) Jakistj vidkrytykh danykh i mova R. Pres-ofis Ministerstva. 11.08.2022. Available at: <https://thedigital.gov.ua/news/derzhsluzhbovtiv-navchili-pratsyuvati-z-vidkritimi-danimi-zavdyaki-programuvannu>
22. Bronikova S. A. (2011) Mekhanizm jak nauкова метафора. *Naukovyj visnyk Akademiji municypalnogho upravlinnja. Serija "Upravlinnja"*, 2, 75–82. Available at: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_upravl/2011_2/9.pdf

23. Riabinina N. (2021) Socio-economic consciousness is a key driver of the tax service of Ukraine. *Three Seas Economic Journal*, 2(1), 65–70. DOI: <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2021-1-11>
24. Klympush-Cyncadze I. (2022) Gholova Komitetu VRU z pytanj integraciji Ukrajiny do JeS Vidkryta diskusija «Status kandydata na chlenstvo v JeS: jak nam vykorystaty istorychnyj shans?». 15.07.2022. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3529637-u-radi-viznacili-cotiri-najvazlivisi-komponenti-dla-podalsoi-evrointegracii-ukraini.html>
25. Kyjivskij mizhnarodnyj instytut sociologhiji (2022) Sociologhichni ta marketynghovi doslidzhennja «Chy maje Ukrajina vykonuvaty vsi vymoghy JeS dlja jaknajshvydshogho vstupu. 6-20 lypnja 2022 roku. Available at: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1126&page=2>
26. Stefanchuk R. (2022) Gholova VR. Telemarafon «Jevropejsjka pravda». 26.06.2022. Available at: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/06/26/7142053/>

CONVERGENCE OF SOCIAL CAPITAL OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE AND STATE BODIES ON THE PATH OF EUROPEAN INTEGRATION

Summary. The modernity of the economic space offers us new opportunities for a thorough study of a person, his behavior and development prospects, faced with a multi-vector, interdisciplinary phenomenon – social capital, which opens up the necessary opportunities for study and application, combining the foundations of theory and practice of almost all areas of the scientific space: economics, sociology, psychology, philosophy, etc. During the study of social capital as an economic category and determining its role in the development of a modern developed state, specific features and directions of development in modern living conditions are outlined and the need for further research of the sectoral level, which determines the main directions of social capital formation, is actualized. There are many questions to the economic direction, starting with the definition, the theoretical basis to practical applications in state and economic structures. The European integration direction of the country's state policy aims all socio-economic spheres of formation and development to the study and application of a new concept of economic science, social capital, especially civil servants, whose role is raised by the state rating, public trust in government and business, develops technical innovation and highlights the way to overcome the crisis and the future. The main provisions of this study will be further used in the process of development and discussions on the formation of theoretical provisions and models of social capital development of civil servants in Ukraine. Over the past decade, scientists have begun to pay attention to the socio-economic components and its significant impact on the development of civil society and the standard of living of the population. The importance of the topic and the practical application of information began to be widely raised in scientific circles, when the realization of the need to study and establish the health of civic life came. Solving social problems at the urban level turned out to be quite productive, which made it possible for social institutions to move to a wider level of work.

Key words: social capital, European integration, Ukrainian economy, trust, public economic sector.